

ПУБЛІКАЦІЯ ДОКУМЕНТА

УДК [821.161.2-6БОБЕРСЬКИЙ:061.237(477.83-25)]"1936"

Андрій СОВА

«ЩИРИЙ ПРИВІТ З ХІ ОЛІМПІЙСЬКИХ ВСЕСВІТНИХ ЗМАГАНЬ В БЕРЛІНІ!» – З НЕВІДОМОГО ЛИСТУВАННЯ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО ТА КЕРІВНИЦТВА УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «СОКІЛ-БАТЬКО»

Опубліковано три листи, які висвітлюють стосунки Івана Боберського (1873–1947) та керівництва українського товариства «Сокіл-Батько» у Львові. Вони подають інформацію про ХІ літні Олімпійські ігри в Берліні, проведені з 1 серпня до 16 серпня 1936 р., та викуп великої земельної ділянки у Львові для облаштування руханково-спортової площі «Сокола-Батька» («Українського Городу»). Хронологічні межі листів – серпень–грудень 1936 р.

Ключові слова: Іван Боберський, українське товариство «Сокіл-Батько», руханково-спортова площа («Український Город»), ХІ літні Олімпійські ігри в Берліні.

Багата епістолярна спадщина професора Івана Боберського ще не стала предметом окремого вивчення українських науковців. В радянський період на цю тему було накладено табу, а з проголошенням незалежності України розпочався процес повернення імені Івана Боберського. Численні семінари, конференції та публікації сприяли цьому. Однак листування професора зазвичай залишалося поза увагою науковців. Лише зрідка у їхніх працях можна було знайти поклики на окремі листи Івана Боберського. Виняток становить публікація Юрія Тимошенка, де він проаналізував 48 листів до старшини Союзу українських сокільських організацій за кордоном (його головний осідок був розташований у Празі), які датовані 1932–1939 рр. і зберігаються у Центральному державному архіві громадських об'єднань України¹.

За роки незалежності України зроблено лише незначні кроки в оприлюдненні епістолярію Івана Боберського. Отець Юрій Мицик опублікував шість його листів до історика Михайла Грушевського (датовані 16 квітня 1913 р., 25 липня 1913 р., 4 серпня 1913 р., 8 серпня 1913 р., серпнем 1913 р., 30 серпня 1913 р.)² та три листи Івана Боберського до протестантського пастора, одного з визначних діячів української діаспори в Канаді Івана Роберта Ковалевича (25 вересня 1923 р., 1 вересня 1935 р., 21 грудня 1936 р.)³. Один лист

¹ *Тимошенко Ю.* Невідома епістолярна спадщина Івана Боберського / Ю. Тимошенко // Часопис української історії / [за ред. А. П. Коцура]. – Київ, 2014. – Вип. 28. – С. 47–54.

² *Мицик Ю.* З листів до Михайла Грушевського / Ю. Мицик // Український історик. – Нью-Йорк; Київ; Львів; Торонто; Париж, 2002. – Ч. 1–4 (152–155). – С. 495–498.

³ Український голокост 1932–1933: Свідчення тих, хто вжив: у 10 т. / [за ред. Ю. Мицика]. – Київ: Вид. Дім «Кисво-Могилянська академія», 2006. – Т. 3 / упоряд.: Ю. Мицик, Л. Іваннікова. – С. 207–209; *Мицик Ю. А.* Два незнаних листи Івана Боберського / Ю. А. Мицик // Магістеріум. Історичні студії. – Київ: НаУКМА, 2015. – Вип. 54. – С. 87–91.

В'ячеслава Липинського до Івана Боберського, датований 29 квітня 1924 р., знаходимо в першому томі архівної серії повного зібрання творчої спадщини В. Липинського⁴. Два вицяги з листів Івана Боберського до діяча українського сокільського руху в Чехословаччині Миколи Масюкевича (26 квітня 1934 р.) та старшини Союзу українських сокільських організацій за кордоном (14 травня 1934 р.) містяться у збірнику документів і матеріалів про українську політичну еміграцію 1919–1945 рр.⁵.

Автор цієї статті опублікував три листи Івана Боберського до Олександра Тисовського (2 липня 1912 р., 15 серпня 1914 р., 22 серпня 1915 р.)⁶ та шість листів, що висвітлюють взаємини Івана Боберського та керівництва українського товариства «Сокіл-Батько» у Львові у 1920-х – початку 1930-х років (20 вересня 1927 р., 6 березня 1928 р., 22 червня 1928 р., не раніше, ніж 4 травня 1928 р. (два листи), 26 жовтня 1931 р.)⁷. Отож, листування Івана Боберського ще чекає скрупульозного опрацювання та введення до наукового обігу.

Увазі читача пропонуємо три листи, виявлені у фонді 312 «Українське спортивне товариство “Сокіл-Батько”, м. Львів» Центрального державного історичного архіву України у Львові. Два листи Івана Боберського та лист старшини товариства «Сокіл-Батько» подають інформацію про XI літні Олімпійські ігри в Берліні, проведені з 1 серпня до 16 серпня 1936 р., та процес викупу великої земельної ділянки у Львові для облаштування руханково-спортової площі «Сокола-Батька» («Українського Городу»)⁸. Датовані вони 8 серпня, 17 серпня і 29 грудня 1936 р. Це час, коли Іван Боберський проживав у словенському Тржиці (тоді Югославія) та у лютому побував як журналіст на IV зимових Олімпійських іграх у Гарміш-Партенкірхені⁹, а у серпні 1936 р. – на XI літніх Олімпійських іграх у Берліні.

На означення Олімпійських ігор сучасності, які відбувалися в Берліні, Іван Боберський у публікаціях та листах використовував свою термінологію: «Олімпійські Змагання», «Олімпійські Літні Змагання», «Олімпійські Ігрища», «Олімпійські Всесвітні Змагання», «Всесвітні Олімпійські Змагання», інколи «Олімпійський Здвиг». Слово «Ігрища», яке чи не найбільше вживав тоді Іван Боберський, трапляється у

⁴ Листування В. Липинського / [ред.: Я. Пеленський, Р. Залуцький, Х. Пеленська та ін.] – Київ: Смолоскип, 2003. – Т. 1. – С. 216.

⁵ Українська політична еміграція 1919–1945: Документи і матеріали / [Ю. А. Левенеч (співгол.), В. А. Смолій (співгол.), В. М. Литвин, В. С. Лозицький та ін.; упоряд.: В. С. Лозицький (керівник), О. В. Бажан, С. І. Власенко, А. В. Кентій]. – Київ: Парламентське вид-во, 2008. – С. 500–501.

⁶ Сова А. «Вічно читаємо про війну з усіх боків». 3 листів Івана Боберського до Олександра Тисовського / А. Сова // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: зб. наук. праць; редкол.: М. М. Романюк (гол. ред.) та ін. – Львів, 2016. – Вип. 8 (24). – С. 203–216.

⁷ Сова А. «Маю много роботи і пишу коротко». 3 невідомого листування Івана Боберського та старшини українського товариства «Сокіл-Батько» / А. Сова // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: зб. наук. праць; редкол.: М. М. Романюк (гол. ред.) та ін. – Львів, 2017. – Вип. 9 (25). – С. 502–513.

⁸ Докладніше див.: Сова А. «Маю много роботи і пишу коротко...» – С. 502–513.

⁹ Докладніше див.: Сова А. Олімпійська тематика в творчій спадщині Івана Боберського (на прикладі IV зимових Олімпійських ігор у Гарміш-Партенкірхені 1936 року) / А. Сова // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич: Посвіт, 2017. – Спецвипуск III. – С. 203–214.

період існування Русі¹⁰. На початку ХХ ст. він, як голова українського гімнастичного товариства «Сокіл-Батько», дав поштовх для проведення спортових змагань українців, що отримали назву «Запорожські Ігрища». Перші такі змагання відбулися 15–16 жовтня 1911 р., другі – 29 червня 1914 р. у Львові. З того часу літні та зимові «Запорожські Ігрища» як прообраз Олімпійських ігор сучасності проводили в Галичині впродовж наступних двох десятиліть.

Виявлене листування є, без сумніву, частиною цікавої та унікальної епістолярної спадщини. Воно проливає світло як на життєвий шлях Івана Боберського в діаспорі, так і на чимало подій та явищ української та європейської історії міжвоєнної доби.

В опублікованих листах збережено мову та правопис оригіналу.

№ 1

Лист Івана Боберського до старшини товариства «Сокіл-Батько» у Львові
8 серпня 1936 р.

[печатка]¹¹

п. т.
«Сокіл-Батько»
вулиця Руська 20.
Lwow
Polen

8.VIII.1936 Берлін!

Щирий привіт з ХІ Олімпійських Всесвітніх Змагань в Берліні! Здоровля, силу, витривалість, співпрацю можна впоїти в нарід лише при допомозі тілесного виховання молоді. –

Гаразд!

/Іван Боберський/
/Микола Масюкевич/¹²

*ЦДІАЛ України. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 34–34 зв.
Оригінал. Рукопис.*

¹⁰ Тимчак Я. Особливості військово-фізичного виховання в Україні (з найдавніших часів до ХІІІ ст.) / Я. Тимчак // Спорт і національне відродження: матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Спорт і національне відродження», присвяченої 120-літтю від дня народження професора Івана Боберського, 14–15 жовтня 1993 р. – Львів, 1994. – Част. 1. – С. 98–101.

¹¹ Лист завірений печаткою товариства «Сокіл-Батько» у Львові. Відбиток чорнильний, фіолетовий, прямокутний, без зображення. Легенда: «“СОКІЛ-БАТЬКО” прийшло дня [вписано від руки – 14]36. – А. С.]. Ч. прот. [вписано від руки – 1723/36. – А. С.]. полагоджено ...».

¹² Микола Масюкевич поставив лише автограф під текстом, який написав Іван Боберський.

№ 2

Лист старшини товариства «Сокіл-Батько» у Львові до
Івана Боберського

17 серпня 1936 р.

1752/36

17. серпня 1936.

Високоповажаний Побратим
Проф[есор] І[ВАН] БОБЕРСЬКИЙ

в Тржич.

В[исоко]поважаний Побратиме.

Картку-привіт із XI. Олімпійських Змагань у Берліні ми одержали, за яку складаємо оцим ширу подяку.

Обставини так зложилися, що «Сокіл-Батько» не міг вислати на жаль своїх представників, щоби придивитися взірцевій організації олімпійських ігрищ в Берліні.

Усю увагу мусіли ми в теперішньому часі зосередити в ділянці збереження для нашої нації в цілості «Українського Городу». Ми рішили, згідно з Вашими словами, покінчити цей марафонський біг та дійти побідно до мети.

Приготовляємо на першого видачу спеціального т[ак] зв[аного] олімпійського числа «Сокільських Вістей», щоби й наших соколів запізнати зі станом тілосправности народів світу. І тут маємо до Вас велике прохання. А саме просимо о ласкаве надіслання нам невеликого репортажу із світових змагань, яким Ви мали змогу приглянутися¹³. Колиб цей репортаж міг доторкатися передусім руханкових вправ і змагань на приладах, ми булиб Вам особливо зобов'язані.

Маємо повну віру, що не відмовите нашому проханню за що будемо Вам дуже вдячні.

ГАРАЗД

За Старшину:

голова¹⁴

справник¹⁵

*ЦДІАЛ України. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 35–35 зв.
Копія. Машинопис.*

¹³ Невелика замітка Івана Боберського про XI літні Олімпійські ігри в Берліні була надрукована на сторінках часопису у вересні 1936 р. Див.: *Боберський І. Наша участь на Олімпійських Ігрищах / І. Боберський // Сокільські Вісти. Орган українського сокілства (Львів). – 1936. – Вересень. – Ч. 9.*

¹⁴ Головою товариства «Сокіл Батько» з 22 квітня 1934 р. до вересня 1939 р. був Михайло Хроноват.

¹⁵ Справником товариства «Сокіл Батько» на той час був Є. Благітка.

№ 3

Лист Івана Боберського до старшини товариства «Сокіл-Батько» у Львові¹⁶

29 грудня 1936 р.

Пише: Tržič, Juhoslavija, vila ob bregu, Iwan Boberskyj, 29.XII.1936.

Одержує: Львів, вул. Руська 20, П. Т. «Сокіл-Батько»¹⁷

[печатка]¹⁸

Світле Товариство –

Ваше письмо в справі опису Олімпійських змагань одержав я і ви могли доглянути дещо моїх описів в «Ділі», де вони мали звернути увагу ширшої публіки на руханку і змаг¹⁹. Сподіюся, що ще знайду час написати жмут вражінь для «Сокільських Вістей». Олімпійське число вийшло добре і на таким малім місці годі помістити більший огляд²⁰.

Одержав я також друге письмо, яке повідомляло, що світле товариство вислало просьби на шість адрес до Канади і до Америки. Залучаю тут відбитки моїх письм до д-р Івана Оробка в Едмонтоні і до «Українського Народного Союзу» в Джерзи Ситі, Нью Джерзи, Зєдинені Держави²¹.

Інші відбитки вишлю в слідуєчім листі, щоб посилка не була за груба і не звертала уваги високої влади. Загальні збори товариств відбуваються звичайно при кінці січня або в лютім. Я пописав мої листи в тих днях, щоб прийшли перед зборами. Крім того вислав я до всіх адресатів числа «Діла», де були оголошені списи грошей на закупно землі. Це на те, щоб переконались, що справа є на порядку деннім.

Товариства в Канаді і Америці в постійній облозі через всяких прошак. Ось тепер заїхав до Канади професор Іполіт Бочковський. Відбув відчити про Академію в Подебрадах і зібрав 3.000 долярів. Однак Академію піддержує і оплачує чеський уряд і ця збірка в наших тяжких часах повинна була пійти радше на закупно землі під Український Город або на Рідну Школу. Але українці є нарід мягкого, нерозважного

¹⁶ Тут і далі дописані слова в документі виділені курсивом.

¹⁷ Тут і далі виділення у тексті Івана Боберського.

¹⁸ Лист завірений печаткою товариства «Сокіл-Батько» у Львові. Відбиток чорнильний, фіолетовий, прямокутний, без зображення. Легенда: «“СОКІЛ-БАТЬКО” прийшло дня [вписано від руки – 31.XII. – А. С.]. Ч. прот. [вписано від руки – 2575/36. – А. С.]. полагоджено ...».

¹⁹ Йдеться про такі публікації Івана Боберського: *Боберський I*. Вісти з Олімпіади. Як виглядає олімпійський стадіон. Олімпійські одяги поодиноких дружин / І. Боберський // Діло (Львів). – 1936. – 8 серпня; *Його жс*. Одно пополудне на Олімпіади / І. Боберський // Діло. – 1936. – 13 серпня; *Його жс*. Жіноча руханка на Олімпіади. Німеччина добуває золоту медалю / І. Боберський // Діло. – 1936. – 18 серпня; *Його жс*. Олімпійські мигунці. I. Вершники. II. Шерм / І. Боберський // Діло. – 1936. – 22 серпня; *Його жс*. Олімпійські мигунці. III. Гаківка. IV. Бокс / І. Боберський // Діло. – 1936. – 23 серпня.

²⁰ Йдеться про видання: Сокільські Вісти. Орган українського сокільства. – 1936. – Вересень. – Ч. 9. На першій сторінці часопису поміщено світліну, на якій зафіксовано професора Івана Боберського та Миколу Масюкевича під час перебування на XI літніх Олімпійських іграх у Берліні.

²¹ Сполучені Штати Америки.

серця. Приїде хтось, зайойкає, так даємо, щоб не зойкав, а не думаємо зимно і розважно, котра ціль є солідна і творить підставу до дальшого важного діла. Жертвенність правдива стоїть у нас низько. Ми не жертвенні. Колиб кождий дав малу пайку що року, ми творилиб великі діла і могли наперед обчислити, що маємо виконати і в який спосіб виконати. Всі датки, – які вони нужденні, – йдуть без пляну і розваги.

Дорогі побратими дозволять, *коли пригадаю*, що кождому приходить *на думку*, що члени «Сокола-Батька» у всіх вітях (філіях) повинні виробити в собі честилубивість щоб своїми малими але правильними датками сплатити майдан у Львові, та ще покупити дальші майдани по других місцевостях.

Всі віті (філії) малиб списати поіменно своїх членів²² і прислати спис до «Сокола-Батька». Тут референт закупна землі мавби пильнувати, щоб впливали датки правильно що року від кождого члена в кождім гнізді.

«Сокільські Вісти» моглиб вигадувати різні способи і заохоти до закупна землі. Влада хоче, щоб земля перейшла в руки вязничних сторожів. Так є добра нагода розбудити заїлість до спротиву, розуміється, тактовними, законно можливими способами. Чи не можнаби допровадити до цього, що кождий член був виказаний, що зложив свою пайку на закупно землі при кождім члені, що ще не зложив нічого, щоб було порожнє місце. Не треба робити ніяких заміток, лише касово констатувати брак вплаченої пайки.

Я переслав був світлому товариству даток на розсилку відозв до громадян, які ще не дали нічого на закупно землі. Чи удалось дорогим побратимам приступити до виконання і до розіслання таких відозв?

Булоб добре мати перегляд на ціле громадянство, хто до тепер дав, коли дав, і кілько дав, щоб пляново просити дальше людей. Нехай кождий посідає кусень львівської землі і має посвідку на це, що здобув шматок Львова.

З Новим Роком пересилаю ширі желання, залізного спокою та послідовности в роботі.

Привіт від словінських гір.

Гаразд...²³ Іван Боберський

29.XII.1936.

/Іван Боберський/

Велика шкода, що не удалося вислати світлини і карти на виставу в Берліні. Вже трийцять світлин булоб дало підставу до статей і розголосу, якого були «Соколови-Батькови» позавидували всі товариства. Цей розголос бувби приніс хосен також загально українському питанню і викликав вдячність громадянства, яке спішилосяби тоді із закупном землі у Львові, на якій малиб «Соколи» рости в силу.

ББ.²⁴

/Іван Боберський/

*ЦДАЛ України. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 37–37 зв.
Оригінал. Машинопис.*

²² Тут і далі підкреслення у тексті Івана Боберського.

²³ Так у тексті.

²⁴ Криптонім Івана Боберського.

«Наша участь на Олімпійських Ігрищах» – стаття Івана Боберського, опублікована у вересні 1936 р. у львівському часописі «Сокільські Вісти»

В цьогорічних всесвітніх змаганнях взяли українці теж участь, бо рішилися допровадити закупівлю землі під Український Город у Львові до кінця. Українці здобудуть золоту медаль у змаганнях, за свій власний майдан для виховання здорової, згідливої, витривалої і смілої молоді, коли кожний українець, старий і молодий мужчина і жінка, хлопець і дівчина постараються стати власником якнайбільшого клаптика землі, потрібного під український стадіон у столиці князя Льва.

Щоб заслужити собі на золоту медаль, слід щиро напружити свої сили, а не лінуватись.

Як можна заслужити собі золоту медаль на Всесвітніх Олімпійських Змаганнях, коли багатші і визначніші українці купують від себе малесенький шматочок землі, гейби відчипний шматок хліба чужому жебракові, а не на добування золотої медалі серед народів світа для себе самих. Чоловік, що може дати п'ятьсот золотих, кладе тільки п'ять!

В такий спосіб не здобудеться ніякої медалі, навіть оловяної до мотузка на мішок.

Хто стоїть на переді, повинен давати приклад другим.

Всі народи дбають під цю хвилину щиро про виховання ліпшого покоління і бачать у вихованню тілесної сили своєї молоді запоруку безпечної будучности нації. Постараймося про це й ми, щоб молодь набрала прикмет, які їй потрібні. Успіх залежить тільки від нашої доброї волі. Ніхто не заборонить нам купити 20 квадратних метрів землі, замість одного метра.

Коли заможніші товариства і поодинокі заможніші люди будуть купувати землі тільки за 5 злотих, а звичайні товариства і особи не куплять навіть за півтретя золотого, **тоді здобудемо золоту медаль не тепер, але за один мільон триста тисяч і двіста двацять чотири роки.**

Українці в Європі здобувають олімпійську золоту медаль закупом землі під український стадіон.

Публікується за виданням: *Боберський І. Наша участь на Олімпійських Ігрищах // Сокільські Вісти. Орган Українського Сокільства. – Львів, 1936. – Вересень. – Чис. 9. – С. 4.*

Andriy Sova. «Sincere greetings from the XI Olympic World Competitions in Berlin!» – from an unknown correspondence of Ivan Boberskiy and the leadership of the Ukrainian Society «Sokil-Batko».

Three letters were published covering the relations between Ivan Boberskiy (1873–1947) and the leadership of the Ukrainian Society «Sokil-Batko» in Lviv. They submit information about the XI Summer Olympic Games in Berlin, held from August 1 to August 16, 1936, and the purchase of a large piece of land in Lviv for the construction of the Sokil-Batko Sport Square («Ukrainskiy horod» (Ukrainian City)). Chronological limits of letters are August-December, 1936.

Keywords: Ivan Boberskiy, the Ukrainian Society «Sokil-Batko», Sport Square «Ukrainskiy horod», XI Summer Olympic Games in Berlin.